

PÄÄKIRJOITUS

Sukupuolen aiheuttamat esteet

Marja-Liisa Halko

Hilma Jahnsson (o.s. Hägg) oli merkittävä nainen. Hän oli yksinhuoltajan tytär ja hyvin köyhästä perheestä, mutta näistä 1800-luvun lopulla erittäin suurista esteistä huolimatta Hilma oli sekä tahtoa että kykyä opiskeluun. Hilma Hägg kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1900, kolmekymmentä vuotta myöhemmin kuin Suomen ja koko Pohjoismaiden ensimmäinen naisylioppilas Marie Tschetschulin. 1800-luvun loppupuolella naisten opiskeleminen yliopistoissa ei ollut itsestäänselvyys, vaan kaikkien naisten täytyi hakea ensin keisarilta ja myöhemmin yliopiston varakanslerilta erivapautta, joka vapautti heidät sukupuolensa aiheuttamasta esteestä. Kaikki hakijat eivät suinkaan keisarilta vapautusta saaneet.

Hilma Hägg aloitti opinnot Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa vuonna 1901, samana vuonna, jolloin erivapauden vaatimuksesta luovuttiin ja naiset pääsivät yliopisto-opiskelijoiksi miesten tavoin. Hän suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon vuonna 1904 pääaineinaan filosofia, maanviljelyksen kansantalous ja tilastotiede, aloitti kansantaloustieteen ja sosiaalipoliitikan alaan kuuluvan väitöskirjatyön, mut-

ta luopui siitä auttaakseen kihlattuaan Yrjö Jahnssonin väitöskirjatyössä. Vuonna 1917 Hilma, tuolloin jo Jahnsson suoritti vielä tutkinnon oikeustieteestä ja oli tuolloin kolmas Suomessa valmistunut naisjuristi (Zetterberg 1982).

Suomalaisnuorten koulutustaso on noussut huomasti Hilma Jahnssonin nuoruuden päivistä eikä sukupuolen pitäisi enää olla este mihinkään. Erityisesti naiset ovat myös käyttäneet yhteiskunnan tarjoamia koulutusmahdollisuuksia ahkerasti. Vuonna 2013 valmistuneista ylioppilaista 57 prosenttia oli naisia, ja vuonna 2014 entisen Aleksanterin yliopiston, nykyisen Helsingin yliopiston, uusista opiskelijoista myös yli puolet, 53 prosenttia, oli naisia. Eriytyisen merkittävä muutos on tapahtunut esimerkiksi oikeustieteessä: vuonna 2014 Helsingin yliopiston oikeustieteen uusista opiskelijoista jopa 71 prosenttia oli naisia. Oikeustieteessä tasa-arvotilanne näyttää siis kääntyneen päälälleen. Kaiken kaikkiaan suurempi osa naisista kuin miehistä nykyään opiskelee korkeakoulussa, ja naiset myös suorittavat tutkin-

non eli saavat opintonsa valmiiksi miehiä todennäköisemmin.

Joillain aloilla naisten koulutustason nousu myös näkyy. Esimerkiksi tuomarikunta ja erityisesti lääkärikunta on naisistunut, ja tällä hetkellä lääkärin ammatissa työskenteleekin enemmän naisia kuin miehiä. Nuorista, alle 35-vuotiaista lääkäreistä naisia on jo 66 prosenttia (Lääkäriliitto). Onko sukupuoli jo nykyään este lääkärinurasta haaveileville nuorille miehille? Tänä keväänä huomioni kiinnittyi kuitenkin yhteen alaan, jolla muutos näyttää pysähtyneen. Eduskuntavaaliehdokkaista ainoastaan 39 prosenttia oli naisia eikä naisten osuudessa ole tapahtunut merkittävää muutosta sitten 1990-luvun alun. Uuteen eduskuntaan valittiin 83 naista, kolme vähemmän kuin vuonna 2011. Naisten osuus uusista kansanedustajista on siis hieman yli 40 prosenttia eikä tuossakaan osuudessa ole tapahtunut merkittävää muutosta viimeiseen kolmeen kymmeneen vuoteen. Naisten osuus on pysynyt samana, vaikka naiset ovat olleet 1980-luvun puolivälistä lähtien miehiä aktiivisempia äänestäjiä. Suomi kuitenkin kuuluu maailman kärkeen tässäkin asiassa. Pohjoismaista ainoastaan Ruotsissa naisten osuus kansanedustajista on suurempi kuin meillä, ja yllättäen Ruandassa ja Boliviassa naisten osuus on yli 50 prosenttia. (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>).

Suomen vaalijärjestelmässä äänestäjän on mahdollista antaa äänensä erityisesti nais- tai miesehdokkaalle. Tutkimuksen mukaan valtaosa suomalaisista miespuolisista äänestäjistä äänestääkin sukupuolen mukaan eli valitsee miesehdokkaan, kun taas naisista noin puolet äänestää naisehdokasta ja puolet miesehdokasta (Holli ja Wass 2010). Erityisesti perussuomalaisten sekä nais- että miesäänestäjät suosivat miespuolisia ehdokkaita, ja perussuomalaisten

kannattajilla on myös taipumus pitää miehiä parempina päätöksentekijöinä ja parempina talouspolitiikan ja maahanmuuttopolitiikan käsittelijöinä kuin naisia (Forsberg 2013). Äänestystulos tukee tutkimusta, sillä uuden eduskunnan perussuomalaisista ainoastaan 31 prosenttia on naisia. Tosin keskustan tilanne on vielä huonompi, sillä uusista keskustalaisista kansanedustajista ainoastaan 29 prosenttia on naisia. Sdp puolestaan on naisistunut; uusista edustajista jopa 62 prosenttia on naisia. Merkillepantavaa myös on, että hallitus-oppositiovertailussa näkyy selvästi miehet hallitukseen ja naiset oppositioon piirre. Hallituspuolueiden edustajista ainoastaan 34 prosenttia on naisia, kun taas opposition edustajista naisia on 54 prosenttia.

Giger ym. (2014) ovat tutkineet, miten erilaiset taustatekijät selittävät sukupuolen mukaista äänestämistä Suomessa. He mm. osoittavat, että tasaisempi sukupuolijakauma ehdokasasettelussa pienentää sukupuolten välistä eroa oman sukupuolen mukaisen ehdokkaan suosimisessa. Toisin sanoen miesten innokkuus äänestää miesehdokasta pienenee ja naisten innokkuus äänestää naisehdokasta kasvaa mitä tasaisempi on ehdokkaiden sukupuolijakauma. Jos naisten osuutta kansanedustajista halutaan nostaa, niin huomiota pitäisi siis kiinnittää jo puolueiden ehdokasasetteluun.

Nuorissa on kuitenkin tulevaisuus, kuten aina. Kevään vaalien silmiinpistävä piirre oli naisten ja erityisesti nuorten naisten nousu vaalipiiriensä ääniharaviksi. Esimerkiksi Li Andersson (vasemmistoliitto, Varsinais-Suomi), Sanna Marin (Sdp, Pirkanmaa) ja Katri Kulmuni (keskusta, Lappi) keräsivät kukin huimat äänisaaliit puolueilleen vaalipiireissään, ja Lapin vaalipiirin äänestäjistä miltei kymmenen prosenttia valitsi Katri Kulmunin. Merkillepan-

tavaa on myös, että nämä nuoret naiset eivät nousseet eduskuntaan sukupuolensa vuoksi tai viihdejulkisuuden tai renttuilun siivittäminä vaan mm. maakuntatasolla hankitun osaamisensa ja pätevyytensä vuoksi.

Vuoden 1933 vaaleissa Hilma Jahnsson oli maalaisliiton ehdokkaana Turun eteläisessä vaalipiirissä. Vaalimainoksessa ehdokasta mainostettiin seuraavasti: *Olisi hyvin tärkeää, että maalaisliitollakin olisi naisedustajansa. Laajojen tietojensa ja kokemuksensa vuoksi tuomari Jahnsson ei tulisi olemaan ainoastaan ensimmäisiä eduskunnan naisedustajista vaan hän kuuluisi yleensäkin eduskunnan pätevimpiin voimiin kenen tahansa miesedustajan rinnalla* (Zetterberg 1982). Hilma Jahnssonille kansanedustajan paikkaa ei tullut, mutta kuvauksen kaltaisia kansanedustajia näistä nuorista naisista ilmeisesti saimme ja heidän kaltaisiaan soisi ehdokaslistoilta jatkossakin löytyvän. □

Kirjallisuus

- Giger, N., Holli, A. M., Lefkofridi, Z., ja Wass, H. (2014), "The gender gap in same-gender voting: The role of context", *Electoral Studies*, 35: 303–314.
- Forsberg, A. (2013), "Naiset, miehet ja perussuomalaiset – Sukupuolikuilu, sukupuolenmukainen äänestäminen ja sukupuolistereotypiat perussuomalaisen äänestäjissä", pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Holli, A.M. ja Wass, H. (2010), "Gender-based voting in the parliamentary elections of 2007 in Finland", *European Journal of Political Research* 49: 598–630.
- Lääkäriliitto, Lääkärit 2014.
- Zetterberg, S. (1982), *Yrjö ja Hilma Jahnsson*, Yrjö Jahnssonin säätö.